

EGY RENDSZERALKOTÓ GONDOLKODÓ, Pauler

Szellemi életünkben a 19. század óta él az a meggyőződés, hogy a bölcsélet, a filozófia idegen a magyar lélektől, annak rezdüléseit költőink, íróink és esztétáink tudják nyomon követni a leghitelesebben. Talán éppen ez az előítélet tette, hogy valóban kevesen vállalkoztak a lét és az igazság titkának faggatására az elvont fogalmi gondolkodás útján. Hazai filozófiai életünk sohasem tartozott a világ élvonalába. Bölcselőink között fő helyen áll *Pauler Ákos* – mellette a tőle idősebb *Alexander Bernát*, a kortárs *Schütz Antal* és az utód, *Brandenstein Béla*. Hitvallása szerint „*az igazságra törekedni emberi kötelesség*”.

- ◆ Pauler Ákos jeles tudósokat és politikusokat adó családban látta meg a napvilágot Budapesten 1876-ban. Felvidéki szász származású nagyapja, *Tivadar* kiváló jogász, politikus, az Akadémia tagja volt, lelkes szőlőbirtokos, aki a kiegyezés utáni időkben állt miniszterként a vallás- és közoktatási, valamint az igazságügyi tárca élén is. Ákos apja, *Gyula* jeles történész volt, egyetemi tanár és akadémikus, a pozitivista történetiszemlélet hazai képviselője. Nem csoda, hogy Pauler Ákos maga is tudományos pályára adta a fejét. Naplója szerint katolikus, ám mégis liberális szellemiségű nevelésben részesült: hagyták érvényesülni a szorgalmas és tehetséges, de gyenge fizikumú gyerek vágyait, aki hitt a túlvilági boldogság ígéretében. Nagy hatást gyakoroltak rá *Schopenhauer* írásai, peszsimista, az élet örömeit lebecsülő gondolatvilága, ennek köszönhetően kamaszként ő is lenézte a szerelmet. Aszketikus, szemlélődő életmódot tartott ideálisnak, amelyhez ugyanakkor következetes napirend, dolgos élet szükséges.

Ákos

1894-től a pesti egyetem bölcsészkarán filozófiát és klasszika-filológiát tanult. Diplomája megszerzését követően, a századfordulón Lipcse és Párizs egyetemeit látogatta, ahol a kor szellemi divatjának megfelelően egy viszonylag új tudományágban, a kísérleti pszichológiában képezte magát. Hazatérve 1912-től a kolozsvári egyetemen lett a bölcsélet tanára, 1915-től pedig közel két évtizeden át, haláláig volt a pesti egyetem bölcsészkarán a filozófia professzora.

Tanítványai magával ragadó, nagy tanáregyéniségként emlékeztek rá, a „Pauler-órák” fogalomná váltak a bölcsészet iránt érdeklődők körében.

Élete nem bővelkedett látványos eseményekben, tanított, írt, rendszeralkotó gondolkodóként hozott némi mozgást a hazai tudományok állóvizébe. Még 1910-ben nyerte el a Magyar Tudományos Akadémia levelező, később rendes tagságát, és haláláig viselte a Magyar Filozófiai Társaság elnöki tisztét.

Időnként azért kilépett a filozófus szerepköréből: a Károlyi-kormány idején tiltakozott az egyetemi autonómia megsértésével járó kinevezések ellen. 1919-ben nem taníthatott, Trianont pedig olyan súlyos csapásként élte meg, hogy naplójában fölbukkannak a fohász-jellegű megnyilatkozások. Legjellemzőbb talán az 1920 szilveszterén kelt bejegyzés: „Véget ért tehát ez az esztendő is sok-sok bánatával. De az isteni jószágba vetett hitünk megengedi, hogy bizalommal nézzünk a jövőndőbe, mert hiszen ez az egyetlen dolog, ami sohasem múlik el.”

Gondolkodói pályája a pozitívizmus jegyében indult, de hamar belekóstolt a neotomista katolikus bölcselet és a német földről kiinduló fenomenológiai filozófia világába, hogy azután a nagy klasszikusok, Platón és Arisztotelész műveiben találja meg az ihletet egy nagy ívű logikai-metafizikai rendszer kidolgozásához.

Sok filozófiai művet írt, külön munkát szentelt a nagy görög bölcst, Arisztotelész gondolatainak, leginkább azonban a Platón és a vele kortárs Edmund Husserl által ihletett, általa kidolgozott tiszta logika érdekelt. Élete alkonyán pedig a katolikus szellemi élethez került közel.

A RENDSZERALKOTÓ

Pauler szerint maga a filozófia öt részből, logikából, etikából, esztétikából, metafizikából és ideológiából áll – azaz a helyes, a jó, a szép, az igaz és a célszerű szempontjai szerint építi fel vízióját a valóságról. A filozófiai vizsgálódás fő módszere a redukció, amely a valóságot a következmények felől az előzmények, előfeltételek irányába haladva tárja fel. Gondolkodói rendszerének, amelyet legkövetkezetesebben „Bevezetés a filozófiába” című, 1920-ban megjelent munkájában mutatott be, egy általa megalkotott fogalom, a tiszta logika volt az alapja, amely az igazság legegyszerűsebb feltételeit kutatja. Minden igazság előfeltételei azok a logikai alapelvek, axiómák, amelyek nem bizonyíthatók, hanem csupán előfeltételként elfogadandók. Ezek az alapelvek minden lehetséges megismerés eszközei. Megismerésünk lényegében ítéletalkotás.

Mivel a valóságban minden a logika törvényei alatt áll ugyan, de viszonylagos, függő, léteznie kell az e törvények előtt és felett álló valóságnak, az Abszolútumnak is. Erről az abszolútumról élete alkonyán Pauler úgy vélekedett, hogy az „személyes, szellemi és végtelenül tökéletes lény”, létezéséről pedig minden ismeretünket megelőző bizonyossággal rendelkezünk.

Az 1920-as évek dereka után már Pauler Ákos volt a hazai filozófiai élet legelismertebb, Corvin-koszorúval is kitüntetett tekintélye.

A hosszú élet adományát nem nyerte el, hiszen alig volt ötvenhét esztendő, amikor 1933-ban hosszú ideig tartó, súlyos betegségben meghalt. A családi szülőbirtok közelében, Badacsonytomajban temették el, ahol a helyi templom kápolnájában emléktábla idézi alakját. Életművét a marxizmus hegemoniájának közel fél évszázadában feledésre, elhallgatásra ítélték. Avult idealizmusnak nevezték, és csak az utóbbi egy-másfél évtizedben indult meg írásai újbóli kiadása, szellemi teljesítményének tárgyilagos értékelése. ♦

„A katedrán Pauler maga volt az elragadó közvetlenség, a pillanatnyi ihlet hatása alatt alkotó erő, aki szellemének varázsos erejével az első mondatától az utolsóig fogva tartotta hallgatóságát. Pauler Ákos itt minden porcikájában élt, lélegzett, a legközelebb éreztük hozzánk, mert szívvel-lélekkel átélt problémáiban teljes emberi mivoltát is latba vetette. De ahogy elhagyta ezt a katedrát, a tömeg számára nem létezett többé. Egyszerre körülvette a rendkívüli szellemek magányossága, akiket a környezetük egy pillanatra sem tud eltéríteni attól a nyilegyenes úttól, amelynek követésére elhivatottak.”
(Prahács Margit zenetudós, Napkelet című folyóirat, 1939.)

VÁRKERT
BAZÁR

MŰLT és **JELÉN**, klasszikus és modern, kultúra és szórakozás páratlan **HARMÓNIÁBAN** jelenik meg a Várkert Bazár színes programkínálatában.

varkertbazar.hu

SZÖVEG –
JÁMBOR MINISKA ZSEJKE

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

”NEM JÓTÜNDÉRRE VAN SZÜKSÉGÜK, HANEM VALAKIRE, AKIBEN MEGBÍZHATNAK”

„Ha minden alkalommal pénzt kaptam volna, amikor csalódtam valakiben, akkor most milliomos lennék!” – sóhajt fel egy fiú, miközben flegmán tovább hintázik a székkal. A hozzá hasonló állami gondozottak életéből általában hiányoznak azok a kapcsolatok, amelyek visszaállíthatják a világba vetett bizalmukat. A Gyermekhíd Alapítvány olyan biztonságos kötődések létrehozását tűzte ki célul, amelyek garantálják a gyermekotthonban nevelkedők számára a fejlődés lehetőségét, megtartó közeget teremtve problémáik feldolgozására és képességeik feltárására.

- ◆ Kisebb csapatokba verődve sétálnak a gyerekek a Hétkúti Wellness Hotel épületének háta mögött, kabátjukat összehúzzák az erős szélben, miközben a Möllmann-birtok istálló felé baktatnak. A harmincfős társaság legkisebb tagja hét, a legnagyobb tizennyolc éves. Fehér lovak lépkednek velük szembe peckesen az úton, néhány fiatal patájuk nyomában felverődött port törölgeti ki a szeméből. Miközben a tulajdonos körbevezeti őket a területen, a gyerekek a magasba emelik telefonjaikat, és a legjobban sikerült szelfiket már töltik is fel az Instára. Egy külső szemlélő számára átlagos iskolás csoportnak tűnhetnek, a márkás pólók, kütyük és a felszabadult nevetés alapján talán még azt is gondolják, hogy jómódú, szerető családban élnek. Pedig a gyerekek valójában olyan állami gondozottak, akik egy csapatépítő, fejlesztő hétvégére érkeztek Móra.

Vásáry Tamással készítenek interjút a gyerekek

A programon találkoztam olyan gyerekekkel, akinek a szülei meghaltak, vagy egyszerűen köddé váltak. Van, akit egy hónapra magához vett egy külföldi család, majd később meggondolták magukat és hazaküldték, és megismertem egy olyan kislányt is, aki napközben verekedett, de éjszaka bepisilt a szorongástól.

MAGYARORSZÁGON 25 EZER GYEREK ÉL ÁLLAMI GONDOZÁSBAN

A gyerekek többsége nem árva, hanem olyan fiatal, akit a rossz körülmények miatt kiemeltek a családjából. Ez egy rendkívül forráshiányos ágazat, szakemberből és pénzből is hiány van a rendszerben. Az állami gondozott gyerekek különböző traumákkal kerülnek az otthonokba, és különleges helyzetük miatt máshogy reagálnak a legtöbb dologra, mint azok, akik hagyományos családban cseperednek fel. Feszégetik a határaikat, olykor manipulálnak,

vagy látszólag teljesen indokolatlanul sértéseket vágnak a segítők fejébe, ugyanakkor nevetnek, bújnak és szeretnek is, ahogy minden gyerek.

A LEGERŐSEBB HÍD A BIZALOM

„A szüleink szemében látjuk meg először önmagunkat, és ha úgy érzik a gyerekek, hogy számukra nem elég fontosak, akkor magukat sem látják értékesnek. Egy állami gondozott életében erre rájönnek még a rendszertraumák is, így folyamatosan sérüléseket szenvednek az emberi kapcsolataikban, és nem tudnak bízni” – mondja Kovács Orsolya, pszichológus, a Gyermekhíd Alapítvány szakmai vezetője.

Az alapítványt Vásáry Tamás zongoraművész hozta létre három éve, de szakmai kezdeményezésként már nyolc éve foglalkoznak gyerekekkel. A szervezet célja, hogy többoldalú támogatást nyújtson az állami gondozott gyerekeknek, a velük foglalkozó nevelőknek és

Önkéntes vezetőjük segítségével a kérdéseket állítják össze a gyerekek a Vásáry interjúhoz

önkénteseknek. Az alapítvány Magyarországon egyedülálló módon foglalkozik a biztonságos kötődések kialakításával, és a bizalom helyreállításával. Ennek biztosítására egy speciális programot működtetnek, amelynek elsődleges célja olyan mentor – mentorált kapcsolatok létrehozása és gondozása, amely mintaként szolgálhat, segítheti az egészséges önértékelés kialakítását, illetve az együttműködési, döntési és pályaidentitási készségek fejlődését.

„A gyerekek életébe a legnagyobb szeretettel és elhivatottsággal lépünk be, és afféle nagyménik-nagybácsik vagyunk számukra. Nálunk önkéntes csak az lehet, aki hosszú távon vállalja ezt a felelősséget. Ehhez egy többlépcsős felvételi procedúrát dolgoztunk ki, illetve képzési rendszert: minden önkéntesünknek szakmai esteket és intervíziós támaszt nyújtunk. Fontos, hogy megfelelően legyünk jelen az életükben, hiszen egy újabb kapcsolati törés újabb traumát okozhat szenzitív lelküknek. Nagyon büszke vagyok arra, hogy most már 60-an tevékenykedünk nap mint nap a gyerekekért, hiszen nincs annál jobb érzés, mint amikor azt látjuk, hogy a gyerekek biztonságosan kötődnek mentorukhoz, és az alapítvány közösségéhez. A kis mentoráltam a napom fénypontja, és nagyon örülök, hogy biztos pont lehetek számára” – fejt ki Joó Beatris, a Gyermekhíd Alapítvány operatív igazgatója.

MINDENKI SEGÍTHET A MAGA MÓDJÁN

A gyerekeket a város különböző intézményeibe iskolázzák be, a tapasztalat azt mutatja, hogy az osztályokban sokszor kiközösítik őket, a szülők pedig csak a baj forrását látják bennük.

„Végignézttem, ahogy egy szülői közösség eléri az igazgatónál, hogy egy egyébként jól tanuló, állami gondozott roma kislányt kirúgjanak az iskolából, mert tetvek voltak a hajában. Ezeket

A Gyermekhíd Alapítvány vezetői és önkéntesei beszélgetnek a Hétküti Wellness Hotel kávézójában

a gyerekeket sokszor csak a legalacsonyabb színvonalú oktatási intézményekbe veszik be, és ezzel tovább rontanak az esélyeiken” – magyarázza Kovács Orsolya.

Sajnos előfordul, hogy egy állami gondozott gyerek problémásan viselkedik az iskolában, a szakértő mégis úgy véli, hogy megfelelő szakmai segítséggel ez a kockázat mérsékelhető, a kirekesztés pedig csak ront a helyzeten, hiszen a gyerekek integrációja nemcsak számukra fontos, hanem a társadalom számára is.

„A Joker című Oscar-díjas film jól szemlélteti, hogy hány ponton sérül egy ember lelke, mielőtt gonosszá válik. Pedig emberi hozzáállással, és egy kis figyelemmel sokat lehetne javítani a nehéz sorsú gyerekek helyzetén, hogy később hasznos tagjai lehessenek a társadalomnak. Nem egy jótünderre van szükségünk, aki a karácsonyi időszakban személytelen ajándékokkal halmozza el őket, hanem arra, hogy valaki jelen legyen az életükben, akiben megbízhatnak” – véli a pszichológus.

NEM AZ HATÁROZ MEG VALAKIT, HOGY MENNYI TRAUMA ÉRI, HANEM AZ, HOGY MIT TUD KEZDENI VELÜK

Egy traumától nemcsak sérülni, hanem gazdagodni is lehet, de csak akkor, ha sikerül feldolgozni a történeteket. Az, hogy gyerekként a körülmények áldozatává váltak, még nem azt jelenti, hogy áldozatként kell leélniük az egész életüket. Egy kis odafigyeléssel sokat tehetünk azért, hogy a nehéz sorsú gyerekeknek visszaadjuk a világra vetett hitüket. József Attila is megfogalmazta Nem én kiáltok című versében azt az örök igazságot, hogy értékességünk nem a nagyságunkban, hanem a feladathoz való hozzáállásunkban rejlik: „Légy egy fűszálon a pici él, s nagyobb leszel a világ tengelyén!” ♦

SZÖVEG –
JÓNÁS ÁGI

KÖTÉLTÁNC KINT ÉS BENT

„Elkezdik hinni, hogy ők is jók valamiben” – talán ez a legfontosabb eredménye a szociális cirkusznak, amely tulajdonképpen egy fúziója a művészetnek és a szociális munkának. Ahogy Nyári-Nagy Ibolya zsonglőr fogalmaz, „gyógyító, átformáló ereje van, és univerzális értékekre tanít.” Ő is részt vett azon a többnapos, ingyenes workshopon, amelyet veszélyeztetett fiatalokkal foglalkozó szakembereknek indított Magyarországon a Recirquel Társulat a Cirque du Soleil-jel együttműködve.

◆ PÁRBESZÉD A CIRKUSZ NYELVÉN

A Cirque du Monde oktatójának, Tommaso Negrinek a vezetésével indított workshopon elsősorban gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok és olyan szociális munkások vehettek részt, akik a mindennapjaikban hátrányos helyzetű, kirekesztett, bántalmazott fiatalokkal foglalkoznak. A program a cirkusz eszközeivel fejleszti a veszélyeztetett fiatalok szociális képességeit és személyiségét, kreativitását, önértékelését, magabiztosabb társadalmi szereplőkké teszi őket, valamint segíti őket beilleszkedni a társadalomba. A kurzuson elsajátított módszerek alkalmazhatók nevelőintézetben élő fiatalok, szellemi és/vagy testi fogyatékos gyerekek, bántalmazottak, pszichiátriai betegek, börtönben lévők vagy drogfüggők esetében is.

„2018 nyarán rendezték a workshop első, egyhetes, decemberben pedig a második, négynapos részét. A tanult játékos módszerekkel, interaktív és kooperációs gyakorlatokkal eredményesebben tudom majd a hátrányos helyzetű fiataloknak megmutatni a kitartó munka örömét, valamint visszaadni az önmagukba vetett hitet. Merthogy a helyzet az, hogy az önképük eltorzul az iskolai kudarcok, a rossz családi környezet hatására” – mondja Nyári-Nagy Ibolya, aki a Magyar Zsonglőr Egyesület tagjaként az elmúlt években számos budapesti és vidéki helyszínen (például Borsodnádason, Sajóközán, Alsózsoltán és Kazincbarcikán), valamint nevelőotthonokban végzett szociális cirkuszi tevékenységet. Az elméleti és gyakorlati részekből álló workshop a világhírű Recirquel Társulat Szentendrei úti próbatermében zajlott, négy napon át. Az elméleti oktatás során sok szó esett arról, hogy a szociális cirkusz hatékonyan fejleszti a motoros és a tanulási készségeket, a kognitív folyamatokat, valamint a társas együttműködési készségeket is. ➤

A gyakorlati etapban számos játék várta a résztvevőket: kipróbálhatták, milyen átjutni egy két méter magas kifeszített kötélén. Természetesen a kötélhez nem volt szabad hozzáérni, s nem lehetett átbújni alatta. Ibolyák csapata bő háromnegyed óra alatt ért el egyik végpontból a másikba, ami rendkívül szép eredmény. Az ügyesség, az egyensúlyérzék és a stratégia megbeszélése, valamint a csapattagok közötti kommunikáció elengedhetetlen elemei a sikeres szereplésnek. Volt olyan játék, amely az intuícóra épített: a résztvevő felnőttek körben álltak, ők voltak azok, akik meghatározták, hol legyen a körben a „kapu”. A kör közepére beküldött résztvevőnek a saját megérzéseire kellett hagyatkoznia – a körben állók szeméből kellett kiolvasnia, hol is lehet az a bizonyos kijárat (a körben állók szemmel nem

jelezhetnek, csak „sugározhatnak”). Ibolya szerint ez a könnyűnek tűnő, ám nehéz játék remekül fejleszti majd a fiatalok megérzéseit, könnyebben elérhető, hogy szemkontaktust létesítsenek egymással, nem utolsósorban pedig erősíti az egymásba vetett bizalmat.

MI HASZNA A JÁTÉKNAK A HÓS UTCÁBAN?

„Amikor kimegyek egy nevelőintézetbe, a fiatalok eleinte furcsán néznek rám, pontosabban azt furcsállják, hogy valaki odamegy közéjük, és figyelmet, időt akar szentelni rájuk. Számomra a legmegdöbbentőbb az, hogy mennyire idegen nekik a játék öröme. Gyakran kérdezik, hogy minek játszunk, mi haszna ennek” – meséli Ibolya. Elárulja, hogy a kamaszokat meglehetősen nehéz rávenni a koncentrációra, például

a Hős utcai mélyszegénységben élő gyerekeket kezdetben különösen nehéz volt bevonni a gyakorlásba, a játékba. Motiválatlanok, agresszívok és passzívok voltak, ódzkodtak a szabályok betartásától, de a kitartó próbálkozásoknak hála a jég elkezdett olvadni, a gyakorlás összekovácsolta a társaságot, a foglalkozás biztos ponttá vált a gyerekek életében, egyre türelmesebbé, kommunikatívabbá és ügyesebbé váltak. „Öröm volt látni a változást a fiatalok attitűdjeiben. Elkezdtek hinni, hogy ők is jók valamiben, s hogy ők is képesek alkotni, célokat elérni. Ha sok gyakorlás után először sikerül egy zsonglőr- vagy artista feladat, az akkora élmény, hogy mankó lehet az élet más területein is” – avat be Ibolya, s hozzáteszi, hogy a zsonglőrködés egyébként jól alkalmazható arra, hogy az agresszivitás

csökkenjen, ráadásul a finommotorikus mozgáson keresztül a jobb és bal agyfélteke összehangolása, illetve a szem-kéz koordináció is javul.

Fontos, hogy minden gyerek a képességei szerint kapjon feladatot. A különböző eszközöket – karikát, labdát, tányért, buzogányt – használó játékos foglalkozásokon megtapasztalják, hogy az erő igenis bennük van, hogy képesek a céljaik megvalósítására, és hogy a sikerük a saját kitartásuktól függ. A siker pozitívan hat az önképükre, ráéreznek arra, hogy csapatban dolgozni/ játszani jó – tudniillik a cirkusz egyaránt hat az egyéni és társas kompetenciákra –, mindemellett stratégiát, egyfajta megoldókulcsot is kapnak a kezükbe, amellyel felvértezve már könnyebben elbaldogulnak a mindennapokban. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

- ◆ Ahogy India-szerre a riksások a közlekedés egzotikus attrakciói, úgy Hanoi (Vietnám) utcáin a motorosoké a főszerep. Szó szerint bármit eljuttatnak A-ból B-be, de sok a kétkerekű mozgóbolt is, ilyen a képünkön látható díszhalárus. Féltő azonban, hogy a **motoros akrobaták** világa hamarosan leáldozik, ugyanis Hanoi vezetői 2030-ig fokozatosan betiltják a motoros közlekedést a fővárosban. *Jon Enoch* fotográfus ezért tavaly egy héten át dokumentálta a hanoi fuvarosok hétköznapjait, portrészorozatát a Sony World Photography Awards 2020 pályázatán díjazták. A sorozat további képeit és a pályázat díjazottjait itt nézhetjük meg: worldphoto.org. ◆

Kép: Sony World Photography Awards / Jon Enoch

